

Ole P. Kristensen

Økologisk inferens og surveyanalyser i valgforskningen

Indledning

Emnet for Søren Risbjerg Thomsens afhandling er udvikling og afprøvning af modeller til analyse af officielle valgdata. Metoderne falder efter formål i to grupper, der benævnes henholdsvis metoder for økologisk analyse, hvor analysen bevæger sig på valgstatistikens aggregerede niveau, og metoder for økologisk inferens, hvor formålet er at kunne slutte fra valgstatistikens aggregerede niveau til det individuelle vælgerniveau.

Der er altså i det væsentlige tale om en metodisk afhandling. Men de pågældende metoder er specielt designet til et af statskundskabens helt klassiske studie-felter: nemlig studiet af valg og vælgeradfærd med udgangspunkt i den officielle valgstatistik. Der går således en lige linje fra Herbert Tingstens klassiske studier i den svenske valgstatistik i 1930'erne til den foreliggende afhandling.

Økologiske analyser af valg og valgresultater har i en årrække ført en lidt tilbagetrukket tilværelse. Der er to årsager til dette. Den første er Robinsons artikel fra 1950 i *American Sociological Review* vedrørende risikoen for økologisk fejlslutning, som bragte de økologiske analyser i miskredit. For det andet blev surveyteknikkerne udviklet om ikke til fuldkommenhed så dog til et acceptabelt niveau. Da computernes fremkomst samtidig gjorde det overkommeligt at analysere de herved fremkomne store datamængder, faldt den politologiske interesse for de officielle valgstatistikker yderligere.

Det betyder imidlertid ikke, at den slags analyser er blevet uinteressante. Det er de ikke. For det første er det den eneste mulighed, man har i relation til historiske valg, for det andet er der en lang række problemstillinger i vælgeradfærdsforskningen, der på grund af validitetsproblemer, økonomiske problemer mm. kun vanskeligt lader sig analysere ved hjælp af surveymetoder. Et eksempel er alle analyser vedrørende sofavælgere, og det vil i praksis sige alle analyser af vælgervandringer. Surveyanalyser underrapporterer altid kategorien »stemmer ikke«.

Søren Risbjerg Thomsens afhandling dækker således et emne, der både er centralt og klassisk i statskundskaben. Med disse bemærkninger er der svaret på et af de to væsentlige spørgsmål i relation til, om en afhandling kan danne grundlag for erhvervelsen af doktorgraden i statskundskab. Emnemæssigt falder afhandlingen helt klart inden for statskundskabens område. Tilbage er kun det ikke uvæsentlige spørgsmål, om afhandlingen kvalitetsmæssigt lever op til de krav, der må stilles i forbindelse med tildelingen af en doktorgrad.

Modellen for økologisk inferens

I det følgende vil jeg indskrænke mig til at diskutere modellen for økologisk inferens og de resultater, denne model har frembragt. Den økologiske analyse kan være nok så interessant, men det kan ikke skjules, at det er modellen for økologisk inferens, der er den virkelige sensation i afhandlingen.

I hvert fald siden Robinsons artikel har det som nævnt været velkendt, at man ikke automatisk kan slutte fra variabelsammenhænge på det aggregerede niveau til variabelsammenhænge på individniveauet. Det betyder ikke, som nogen tror, at der eksisterer en »logisk kløft« mellem de to niveauer. Det gør der naturligvis ikke, alene af den grund, at de aggregerede størrelser er en (simpel) funktion af individadfærden. Men selv om man ikke bare kan overføre resultaterne på det aggregerede niveau til individniveauet, så er der alligevel i princippet gode muligheder for at udnytte det væld af informationer, der findes i valgstatistikken til at blive klogere på individadfærden. Der er i det mindste en række teoretiske muligheder på individniveauet, som i praksis kan udelukkes, fordi de er uforenelige med oplysningerne i den officielle valgstatistik.

Nu er Søren Risbjerg langt fra den første, der har forsøgt at løse problemerne vedrørende økologisk inferens. Der er foretaget talrige forsøg med større og især mindre held. Et af de mange krav, man kan stille til en afhandling, er, at forfatteren kender den foreliggende litteratur på området til bunds. Søren Risbjerg kender tydeligvis den relevante litteratur. Kendskabet er endda så godt, at de tidligere gjorde forsøg på at slutte fra den officielle valgstatistik til individuel adfærd underkastes en omfattende og velargumenteret kritik.

De fleste tidligere forsøg er af den type, der i afhandlingen benævnes »regressions approachen«, fordi slutningerne om den individuelle adfærd baseres på regressionsanalyser gennemført på det aggregerede niveau. Denne forkærlighed for regressionsanalyser skyldes, at det længe har været god latin, at regressionskoefficienter var mere robuste over for aggregering end korrelationskoefficienter. Så hvis man skulle forsøge sig med økologisk inferens, så skulle man for alt i verden ikke basere den på korrelationsanalyser.

Søren Risbjerg forkaster på baggrund af sin kritik fuldstændigt de traditionelle modeller og etablerer sin egen, som på afgørende punkter ignorerer de »gode råd«, der hidtil har været alment accepteret. Derfor er der ingen tvivl om, at den præsenterede model for økologisk inferens er original. Det er i sig selv en fortjeneste, i hvert fald når de gængse modeller ikke har givet overbevisende resultater, men det er naturligvis også farligt, fordi sikkerhedsnettet i form af konventionel og accepteret visdom er fjernet.

For det første opgives forestillingen om asymmetriske relationer mellem de relevante variabler, en forestilling der er implicit i regressionsapproachen. Denne forestilling indebærer for eksempel, at partivalget ved valg nr. 1 er bestemmende for/eller årsag til partivalget ved valg nr. 2. Den erstattes med en symmetrisk relation, hvor afstemningsadfærden ved begge valg er bestemt af bagvedliggende latente faktorer. Modellen er således baseret på latent struktur analyse, som er velkendt fra mange andre sammenhænge i samfundsvidenskaberne i almindelighed og i politologien i særdeleshed.

Det andet brud med de traditionelle modeller er, at analysen ikke baseres på regressions-, men på korrelationsanalyse. Dette valg er dog ikke så helt så dumdrigt, som man skulle tro ifølge den gængse visdom, fordi Søren Risbjerg i modsætning til næsten alle andre ikke benytter Pearsons produkt-moment korrelationskoefficient, men i stedet den såkaldte tetrachoriske korrelationskoefficient.

Man kan som Søren Risbjerg med rette undre sig over, at så mange kritikløst har anvendt Pearsons korrelationskoefficient på det individuelle niveau på diskrete ofte dikotome variabler, hvor denne korrelationskoefficient er helt uegnet. Det er da også tankevækkende, at Robinsons klassiske eksempel på forskellen mellem individuel og økologisk korrelation tager sig helt anderledes ud, hvis man mere rimeligt bruger den tetrachoriske korrelationskoefficient (se tabel 1).

Tabel 1. Korrelationen mellem race og analfabetisme hos Robinson og Risbjerg Thomsen.

	individuel korrelation	økologisk korrelation
Robinsons resultat baseret på produktmoment korrelation	0.203	0.773
Thomsens resultat baseret på tetrachorisk korrelation	0.747	0.773

Tallene er baseret på de data, der dannede grundlaget for Robinsons oprindelige analyse (*American Sociological Review*, Vol. 15, 1950, pp. 351-357).

Dvs. Robinson præsenterede et rigtigt dårligt eksempel på risikoen for den økologiske fejlslutning, ikke så meget fordi den ikke eksisterer, men fordi han havde valgt et eksempel, hvor der faktisk var en betydelig korrelation på det individuelle niveau (ca. 16 pct. af de sorte var analfabeter, mens kun knap 3 pct. af de hvide var analfabeter). Kun fordi hans korrelationsmål var inadækvat, opstod der en tilsyneladende stor forskel på den økologiske og den individuelle korrelation. Det er ærligt talt temmeligt ironisk, at det eksempel, der mere end noget andet har bragt økologiske analyser i miskredit, var baseret på et så tyndt grundlag.

Men problemet ved økologiske fejlslutninger løses ikke bare ved at vælge det rigtige korrelationsmål. Selvom forudsætningerne for at anvende Pearsons korrelationskoefficient er opfyldt, risikerer man alligevel, at korrelationen på det aggregerede niveau er meget større end på det individuelle niveau, for eksempel fordi aggregeringen indebærer en reduktion af den uforklarede stokastiske restvariation og dermed en stigende korrelationskoefficient. Det velkendte fænomen med inflaterede korrelationer skyldes næppe alene, at man anvender den forkerte koefficient? Jeg gysrer stadig en smule ved tanken om, at den økologiske inferens er baseret på korrelationsanalyse.

Det interessante ved afhandlingens behandling af Robinsons eksempel er i højere grad, at modellen er i stand til forbavsende præcist at estimere andelen af analfabeter blandt henholdsvis sorte og hvide.

Selve modellen vil jeg ikke beskæftige mig så meget med. Der opstilles en model, og der gøres nogle antagelser, ud fra hvilke man kan deducere sig frem til sammenhængen mellem de økologiske korrelationer, som vi kender, og de individuelle korrelationer, som vi gerne vil kende. Modellen kan naturligvis bedømmes på sin elegance, originalitet, indre konsistens og andre interne kvaliteter. Set ud fra en statskundskabssynsvinkel står og falder modellen imidlertid med, om den producerer valide resultater eller ej. Kan man stole på de resultater, som afhandlingen er så rig på?

Der er principielt mindst to måder at validere en sådan model på. Man kan undersøge rimeligheden af de enkelte antagelser, modellen er baseret på. Er de rimelige i relation til den virkelighed, modellen skal bruges på? Hvis de er det, må resultaterne med logisk nødvendighed også være valide.

Metoden er streng og måske ikke altid rimelig. De fleste økonomiske modeller ville ikke overleve en sådan test. Selvom modelforudsætningerne ikke er empirisk rimelige, kan modellerne alligevel i nogle tilfælde give gode resultater, for eksempel fordi de er temmelig robuste over for brud på forudsætningerne. Derfor kan det også give god mening at teste modellens validitet direkte på de resultater, den giver. I praksis er det formentlig en mindre streng test, men hvis modellen blot giver valide resultater, er det vel til at leve med, at ikke alle forudsætninger forekommer helt realistiske.

Modellens antagelser

Jeg vil ikke desto mindre se på nogle af antagelserne, som forekommer kritiske eller overraskende eller begge dele. Den første er den, der i afhandlingen kaldes den funktionelle homogenitet (præsenteret på s. 52). Den latente strukturmodel indebærer, at der eksisterer en bestemt funktionel sammenhæng mellem et individs placering på de latente variabler og for eksempel individets tilbøjelighed til at stemme på et bestemt parti. Kravet om funktionel homogenitet indebærer, at de parametre, der fastlægger denne sammenhæng er ens for alle individer. Dvs. alle individer skal reagere ens på en given placering på de latente faktorer.

Det er ikke en realistisk antagelse for landet under et, på grund af de forskellige politiske kulturer i forskellige egne af landet. For at anvende modellen må landet derfor opdeles i regioner, der i ovennævnte forstand er homogene, disse regioner må igen opdeles i distrikter, som udgør de økologiske enheder, der kan analyseres på inden for regionens rammer. Er det ikke rigtigt forstået? Er denne forudsætning ikke den samme som at forudsætte, at der inden for de homogene regioner ikke er tale om kontekstuelle faktorer, der påvirker individerne? Eller at de relevante kontekstuelle faktorer ikke varierer i regionen? Eller sagt på en anden måde: problemet med kontekstuelle faktorer søges løst ved et hensigtsmæssigt valg af distrikter og regioner.

Hvor central er denne antagelse for resultaternes validitet? Eller sagt på en anden måde, hvor robust er modellen over for brud på denne forudsætning? Kunne man ikke tænke sig, at den er overordentlig følsom over for netop dette?

Hvad er der gjort for at validere netop dette punkt? Er der eksperimenteret med regionsinddelingen, herunder for eksempel gjort forsøg med regioner, der er

ægte delmængder af de anvendte regioner? Det skulle, hvis forudsætningerne var opfyldt, give nøjagtigt samme resultater.

Jeg borer lidt i dette, fordi det kan undre, at der anvendes en regionsinddeling, der går igen ved analyserne af samtlige valg fra 1920 til 1979. Hvordan er disse regioner blevet fastlagt? Er det ikke ret usandsynligt, at de samme regioner skulle være homogene i modellens forstand i hele den lange periode i betragtning af de betydelige ændringer, det danske samfund har undergået fra 1920 til 1979 i økonomisk, erhvervsmæssig og politisk henseende?

Nu vi er igang med distrikts- og regionsinddelingen, som har afgørende betydning for modellens virkemåde: hvordan forenes i praksis kravet om på den ene side, at distrikterne skal være store (antallet af vælgere i hvert distrikt skal være stort for at reducere »stikprøvefejlen« i forbindelse med andelen af vælgere, der stemmer på et bestemt parti, jfr. s. 56), og på den anden side, at regionerne ikke skal være for store for at sikre homogeniteten, og at der i hver region skal være et vist antal distrikter?

Undervejs må også gøres en antagelse om relationen mellem individvariationen på de latente faktorer, dvs. variationen mellem individer i distrikterne, og den økologiske variation, dvs. variationen mellem distrikter i en region. Det er den såkaldte isomorfi antagelse, som går ud på, at forholdet mellem individuel og økologisk variation er en konstant, samme konstant for alle dimensioner i det latente rum. Eller verbalt: strukturen i variationen mellem individer svarer til strukturen i variationen mellem de økologiske enheder i de latente dimensioner. Antagelsen er væsentlig for udledningen af modellen. Er det ikke den helt centrale antagelse, som gør det muligt at knække den nød, det er at slutte fra det aggregerede til det individuelle niveau?

Hvilken karakter har denne antagelse? Er den baseret på substantielle overvejelser? Side 54 hedder det, at efter overvejelser blev den konklusion nået, at isomorfi antagelsen var »a very satisfactory solution«. I hvilken forstand var den »satisfactory«? Var det en simpel antagelse, der gjorde det lettere at deducere sig frem til modellen, var den baseret på substantielle overvejelser, eller var det en antagelse, der rent induktivt viste sig at give tilsyneladende rimelige resultater?

En anden central antagelse i denne forbindelse er, at konstanten i isomorfi antagelsen er stor, dvs. den individuelle variation i distrikterne er betydeligt større end den økologiske variation mellem distrikter. Denne antagelse medfører, at de individuelle korrelationer i distrikterne konvergerer mod den totale individkorrelation. Denne antagelse og dens konsekvens er interessant, blandt andet fordi den står i skarp kontrast til forestillingerne hos Robinson i hans klassiske artikel om emnet fra 1950.

Side 63 anføres det, at dette ikke desto mindre kan være tilfældet (individkorrelationer i distrikterne nærmer sig den totale individkorrelation). Begrundelsen er blandt andet, at man med surveyresultater fra et enkelt distrikt i nogle få regioner validt kan estimere vælgermobilitet og vælgeradfærdens klasse-mæssige dimensioner på det nationale niveau. Kan man slutte på den måde? Hvorfor siger denne mulighed for at lave prognoser på individdata fra få distrikter noget om strukturligheden mellem økologisk og individuel variation?

I forlængelse af nogle af disse antagelser: Hvorfor er de ikke forsøgt valideret direkte ved hjælp af for eksempel surveyresultater (funktionel homogenitet, isomorfi antagelsen)? Kunne i hvert fald nogle af disse antagelser ikke principielt testes ved hjælp af surveydata?

Validering af modellen

Jeg vil nu forlade ideen om en direkte validering af modellens enkelte elementer og i stedet se på den validering, der består i at undersøge, om modellen giver rimelige resultater, uanset om det er muligt at validere de enkelte elementer i modellen eller ej. Som jeg sagde for lidt siden, er det i sidste ende resultatvalideringen, der må være afgørende for vurderingen af modellen. Dog kan diskussionen af de enkelte elementer naturligvis være med til at øge forståelsen af modellens funktionsmåde og herunder ikke mindst dens begrænsninger, men det vil jeg vende tilbage til om lidt.

I afhandlingen præsenteres der to slags resultater. For det første estimeres vælgervandringerne mellem partierne fra det ene valg til det andet. Det er det formål, modellen i første omgang blev udviklet for at tilgodese. Afstemningen ved to på hinanden følgende valg bliver i modellen opfattet som værende bestemt af de bagvedliggende latente faktorer. Modellen udvikles først for binære valg og udbygges dernæst, under overvindelse af nye vanskeligheder må man sige, til at kunne klare multiple valg, som er den reelle situation i alle eksisterende partisystemer.

Anvendelsen på multiple valgsituationer sker ved en iterativ proces, hvor de mange kombinationer brydes ned i firfeltstabeller, hvor den binære model så anvendes (s. 72). Det forudsætter, at alle fordelingsantagelserne om de latente dimensioner holder i disse delmængder. I praksis afhænger det af, hvilket parti der bruges som »reference«, som grundlag for anvendelsen af den binære model. Det hedder, at det neutrale parti – stemmer ikke – giver de mest valide resultater (s. 74). Det er tilsyneladende et induktivt resultat fremkommet ved eksperimenter. Hvad sker der, hvis man i stedet ved analysen af et parti anvender et naboparti som reference? For den enkelte vælger er det vel typisk den reelle valgsituation?

For det andet estimeres også sammenhængen mellem social klasse og partivalg på det individuelle niveau for samtlige valg fra 1920 til 1979. Det gøres analogt med estimeringen af vandringen mellem partierne, idet nu både klassetilhørsforholdet og partivalget opfattes som værende bestemt af de bagvedliggende latente faktorer. Dette resultat har karakter af en sidegevinst, fordi modellen er udviklet med henblik på at estimere vælgervandringer. Der må derfor forventes større validitetsproblemer vedrørende disse resultater end vedrørende vælgervandringerne.

Resultaterne af den økologiske inferens valideres ved at sammenligne dem med resultater fra surveyundersøgelser af 1973-valget både vedrørende bevægelserne mellem partierne og vedrørende partivalgets klasse-mæssige forankring. Der er naturligvis afvigelser, som der også er afvigelser mellem surveyresultaterne fra samme valg. Et ligheds- eller forskellighedsindeks, der opsummerer forskellene mellem tabellerne frembragt ved hjælp af de to metoder, viser imidlertid, at afvigelserne mellem surveyresultaterne og de økologiske estimater er i samme størrel-

sesorden, som afvigelserne mellem surveyresultaterne. Det må siges at være rimeligt imponerende.

Det betones imidlertid i afhandlingen, at de fejl, der er i de økologiske estimater, er af systematisk art (s. 86), mens fejlene i surveyundersøgelserne tilskrives tilfældige stikprøvefejl. Mens det selvfølgelig er sikkert, at fejlene i de økologiske estimater er af systematisk karakter, er det så så sikkert, at fejlene i surveyundersøgelserne kun eller bare i hovedsagen er af tilfældig karakter? Tilfældige fejl plejer vi at tage mere afslappet på end de systematiske, fordi stokastikken giver os mulighed for at estimere størrelsen af den usikkerhed, de tilfældige fejl medfører.

Er det imidlertid sikkert, at den største usikkerhed i forbindelse med surveyanalyser stammer fra stikprøveusikkerheden? Jeg tror det egentlig ikke. Der er masser af systematiske validitetsproblemer forbundet med surveyundersøgelser, som vi bare er vant til at ignorere. Tag eksemplet med forskellen på surveyundersøgelsesernes og den økologiske inferens' vurdering af vandringer af SFere til Socialdemokratiet fra 1971-valget til 1973-valget (s. 83-85). Forskellen kan ligeså godt skyldes en systematisk undervurdering af denne vandring i surveyundersøgelserne, som den kan skyldes en overvurdering i de økologiske resultater. Kvaliteten af surveyundersøgelser af vælgervandringer mellem to valg er tvivlsom, hvad enten der anvendes »recall-data« eller paneldata. Begge metoder er behæftet med betydelige validitetsproblemer.

Vi er imidlertid så tilbøjelige til kun at hæfte os ved stikprøveusikkerheden i surveyundersøgelser. Det skyldes nok mere, at vi har en veludbygget teori for denne usikkerhed, end det skyldes, at det er det mest centrale metodiske problem i forbindelse med surveyundersøgelser. Hvis det er rigtigt, svarer det imidlertid til historien om den fulde mand, der en sen aften står og leder efter noget under en gadelygte. Adspurgt svarer han, at han leder efter sin gadedørsnøgle. På et spørgsmål, om han da har tabt nøglen der, svarer han: »Nej, men lyset er bedre her«.

Så egentlig er der formentlig ikke grund til at indtage en så ydmyg holdning over for surveyundersøgelser, som det er tilfældet i afhandlingen. Det forhindrer naturligvis ikke, at der er validitetsproblemer i forbindelse med modellen for økologisk inferens, og at den er behæftet med systematiske fejl. Det er naturligvis et problem, specielt må det siges at være helt afgørende at få et overblik over disse fejls karakter og størrelsesorden.

Her kunne der have været gjort en større indsats. Hvorfor præsenteres ikke eksempler på regionale resultater? Hvorfor er modellen ikke forsøgt anvendt på konstruerede data? Ville det ikke være en oplagt metode til at skønne over, hvor robust modellen er over for forskellige typer af brud på modellens forudsætninger? Jeg kunne også igen nævne den oplagte mulighed at eksperimentere lidt med regionsinddelingen. Andre aggregeringsniveauer er også en mulighed, det kunne være interessant at undersøge. Hvor robuste er resultaterne over for det?

En afklaring af disse forhold ville yderligere bidrage til at fjerne den skepsis over for økologisk inferens, som også er blevet præsenteret her i dag. Som jeg tidligere har nævnt, tror jeg personligt, at noget af denne skepsis er baseret på en for ukritisk holdning over for surveymetoderne.

De supplerende validitetsundersøgelser burde også gennemføres for at udforske den forstyrrende indflydelse fra by-land dimensionen (for eksempel omtalt s. 85), der blandt andet indebærer en overvurdering af vælgerbevægelser inden for grupperne af »landpartier« og »bypartier« og en undervurdering af vælgerbevægelserne mellem de to grupper. Den dukker også op andre steder. For eksempel virker de estimerede andele af landarbejdere, der har stemt på Venstre overraskende høje (s. 99). Hvad er årsagen til denne »forstyrrelse«? Hvilke svagheder i modellen eller hvilke brud på forudsætningerne er ansvarlige?

Til trods for disse kritiske bemærkninger om validiteten og de anstrengelser, der er gjort for at belyse den, og det bør tilføjes, at afhandlingen ikke stikker noget under stolen på dette punkt, så kan man ikke undgå at blive imponeret over resultaterne. Samlingen af tabeller, der viser vælgervandringer og sammenhængen klasse-partivalg over en 60-årig periode må få enhver politologs tænder til at løbe i vand. Det til trods for, at tabellerne ikke er fejlfrie.

Afhandlingen nøjes imidlertid ikke med at præsentere de metodiske resultater og deres umiddelbare frembringelser i form af de mange tabeller. Afhandlingen rummer også elementer af både sober og særdeles relevant politologisk analyse af nogle af de interessante træk i den store datamængde, der er blevet tilvejebragt. Det er naturligvis ikke uvæsentligt for en afhandling, der skal danne grundlag for erhvervelsen af doktorgraden i statskundskab. Selvom de metodiske dele er klart statskundskabsrelevante, så er det selvsagt et yderligere plus, at Søren Risbjerg tydeligvis selv er i stand til at bruge metoderne på en måde, så der kommer statskundskab ud af det.

For eksempel bekræftes det, at den individuelle vælgerstabilitet og altså ikke bare den aggregerede stabilitet, som vi kender fra valgstatistikken, i tresserne og halvfjerdserne har været lav i et historisk perspektiv, når der ses bort fra valgene i forbindelse med anden verdenskrig.

Sofavælgerens rolle underkastes en særlig undersøgelse. Det er rimeligt, fordi der findes mange forestillinger om dette emne, som surveyundersøgelserne faktisk er særdeles dårligt egnede til at belyse. Et generelt og interessant resultat er, at en valgsejr for et parti altid er delvist forårsaget af en tilstrømning af tidligere sofavælgere, og tilsvarende afgiver taberpartier mange stemmer til sofavælgerne. Det stemmer meget godt overens med den almindelige opfattelse af, at skuffede vælgere kan vælge sofaen i stedet for at tage det mere drastiske skridt at skifte til et andet parti.

Jeg har imidlertid et spørgsmål. Kunne man ikke tænke sig, at resultatet er spuriøst? Kunne det ikke tænkes, at en model for økologisk inferens virker sådan, at den minimerer de bruttoændringer, der har medført de kendte nettoændringer? Det ville blandt andet indebære, at den ville foretrække bevægelser mellem sofavælgerne og partierne frem for bevægelser mellem partierne. Denne mistanke kunne måske yderligere styrkes af, at »stemmer ikke« kategorien bruges som referenceparti. Kan der ikke være en tilbøjelighed til, at bevægelserne mellem referencepartiet og de andre partier overvurderes i forhold til andre bevægelser?

I forbindelse med analyserne af sammenhængen mellem klasse og parti foretages analyser af det klassiske statskundskabsemne: graden af klassepolarisering i

partisystemet. Resultaterne viser generelt et klart fald i den politiske klassepolarisering i den undersøgte periode. De viser også det bemærkelsesværdige resultat, at faldet i klassepolariseringen tilsyneladende fremmes under socialdemokratiske regeringer, mens det går i stå under borgerlige regeringer.

Et andet interessant resultat er, at et standardiseret polariseringsindeks (standardiseret for ændringer i klassestrukturen) viser et mindre fald end det ustandardiserede indeks. Hermed støttes de, blandt andre Goul Andersen, der har argumenteret for, at faldet i klassepolariseringen for eksempel målt ved det såkaldte Alford-indeks i det mindste delvist er spuriøst og i virkeligheden forårsaget af ændringer i klassestrukturen.

Gives denne modhypotese fuld retfærdighed i det standardiserede polariseringsindeks? Det tager højde for »kvantitative« ændringer i klassestrukturen, men vel ikke for »kvalitative« ændringer i for eksempel middelklassens karakter, for eksempel betinget af kvindernes stigende erhvervsfrekvens?

Afslutning

Alting må have en ende, selv en opposition. Her til slut er det vel passende at fremhæve, at der er ydet et væsentligt metodisk og substantielt bidrag til statskundskaben. Indsatsen er særdeles original, og selvom modellen stadig kan forbedres, og selvom grænserne for dens formåen kan præciseres, så er der ingen tvivl om, at afhandlingen lever op til bekendtgørelsens ord om, at den, der tildeles doktorgraden, med sin afhandling skal have: »... bragt videnskaben et væsentligt skridt videre«. Arbejdet falder tilmed inden for et af statskundskabens helt klassiske og stadigt meget centrale emner.

Tilfældigvis var nogle af de allertidligste forskningsprojekter på Institut for Statskundskab inden for feltet økologiske valgstudier. Det gælder både Meyers og Jepesens undersøgelser af sofavælgerne, og det gælder Borres og Stehouwers økologiske analyser af valgene i tresserne. Så det er en gammel tradition her på instituttet, som på smukkeste måde er blevet videreført.

Som politolog kan man nu og da blive lidt modfalden over statskundskabens tilstand: den manglende kumulativitet, knapheden på klare fremskridt osv. På den baggrund er det en fornøjelse at sammenligne det foreliggende arbejde med de tidlige arbejder her på instituttet inden for feltet. Den positive udvikling og landvindingerne er i den sammenligning til at få øje på.

Til allersidst har jeg kun tilbage at lykønske med en velfortjent doktorgrad i statskundskab.